

Koritsánszky Ottó

(1882—1952)

DR. SZŐCSÉNYI JULIANNA

Születésének 100. évfordulóján tisztelettel emlékezik meg a magyar- és nemzetközi gyógyszerészet egyik legkiválóbb egyéniségéről: Koritsánszky Ottóról a szerző. Életútját, hiadása körében végzett munkásságát az alábbiakban ismerteti, hogy emlékének méltó megőrzéséhez ezzel is hozzájáruljunk.

*

I. ábra. Koritsánszky Ottó

Édesapja, id. Koritsánszky Dénes családja a Felvidékről származott. Kiterjedt rokonságában több gyógyszerészt is találunk. Id. Koritsánszky Dénes (1853—1928) oklevelét a bécsi egyetemen szerezte. Az olasz-osztrák határ mellett Meránban, majd Misterbach városában volt segéd. Néhány évi segédeskedés után feleségül vette Lubowienszky Ágoston misterbachi gyógyszerész leányát Terézt, majd 1882-ben a Tolna megyei Kölesden telepedett le. Fiait (Ottó, Dénes, Viktor) szintén gyógyszerésznek nevelte.

Koritsánszky Ottó 1882. március 16-án született Kölesden. Középiskolai tanulmányait Bonyhádon és Késmárkon végezte [1]. A gimnázium elvégzése után apja gyógyszerertárában lett gyakornok. Gyakornoki vizsgáját és egyetemi szigorlatait egyaránt kitűnő eredménnyel tette le [2].

Egyetemi hallgató korában az ifjúság egyik vezéralakja volt [3]. A Gyógyszerészhallgatók Segítő és Önképző Egyletében mint a bíráló bizottság tagja működött [4].

Oklevelét a budapesti egyetemen 1903-ban szerezte meg. Oklevelének megszerzése után — *Halmi* professzor feljegyzései szerint — mind Than Károly, mind Lengyel Béla professorok meghívták intézetükbe. Ott azonban jobban vonzotta a gyakorlati pálya és a közélet, mint az egyetemi intézetekben végzett kutatómunka [5].

Kölesden, Sopronban, Budapesten — utazási ösztöndíja elnyeréséig — mint alkalmazott gyógyszerész működött. 1904 őszén Meránban, Bázelen, Genfben, a Riviérán és Párizsban dolgozott tapasztalatgyűjtés céljából. Az egyetemi városokban az egyetemeket is meglátogatta, előadásokat tartott, melyekben ismertette a magyar gyógyszerészeti viszonyokat. Ez idő alatt építette ki a külföldi vezető gyógyszerészekkel azokat a személyes kapcsolatokat, amelyek később a Gyógyszerészek Nemzetközi Szövetsége (PIP) megalakulásának előkészítésében szerephez juttatták. Külföldi tartózkodása idején az ottani szaklapokban is jelentek meg cikkei. Dr. Varságh Zoltán külföldről hazahívta. 1908-ban a Gyógyszerészi Hetilapnál segédszerkesztő, majd helyettes, végül felelős szerkesztő lett, s mint ilyen működött a háború kitöréséig. 1908—1913-ig szakírói minőségben sorra látogatta az ország gyógyszerertárait, hogy a gyakorló gyógyszerészek problémáival közelebbről megismerkedjen. 1910-ben Brüsszelben rendezett Nemzetközi Gyógyszerész Kongresszuson, — ahol a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetség (PIP) megalakulását határozták el, — Koritsánszkyt is a központi szervező bizottság tagjául választották meg [6]. 1913-ban a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetség Hágában tartott I. Kongresszusára megszervezte a magyar gyógyszerészek csoportos kiutaztatását.

Az első világháború kitörésekor katonai szolgálatra hívták be. Részt vett a kárpáti, a Pruth és Dnyeszter melletti harcokban. Több kitüntetéssel a birtokában főhadnagyként szerelt le. A Honvédelem-, majd a Népjóléti Minisztériumban kapott beosztást [7].

1919-ben képviselőnek jelölték, majd Kölesdről hívták vissza a Népjóléti Minisztérium III. Főosztályára. A Galilei Körben nevelkedett, modern felfogású gyógyszerész Zoltán Bélával együtt átvette az ország gyógyszerellátásának irányítását. Kellő eréllyel tudta intézni a háború miatt hiányos, és az antantblokád következtében utánpótlásától megfosztott szűkös magyar gyógyszerkészletek elosztását. Emellett módot találtak arra is, hogy több fontos kérdésben kezdeményező lépéseket tegyenek: pl. a gyógyszerészképzés reformja, vagy a gyógyszerertárok gyógyszerészfelügyelők által történő vizsgálata kérdésében. Szorgalmazta a minisztériumi gyógyszerészeti osztály felállítását gyógyszerész-szakreferensekkel, és amikor ezt nem sikerült kiharcolnia, lemondott állásáról. Ekkor a Magyar Gyógynövénytermelők és Gyűjtők Országos Egyesülete titkárának hívta meg. Tapasztalatait „A magyar gyógyszerészet a proletárdiktatúra és a politikai átalakulások idején” címmel foglalta össze. A Magyarországi Gyógyszerész Egyesület 1920 őszén megkezdett, és általa

vezetett átszervezésekor mint ideiglenes titkár vezette az ügyeket, 1921. június 24-től ügyvezető igazgató lett [8]. Most már igazgatói minőségében, fáradhatatlanul folytatta vidéki útjait. Egyrészt az egyesület vidéki kerületeinek szervezését indította meg, másrészt adományokat gyűjtött a létesítendő székház javára. Koritsánszky sikereit természetesen a gyógyszerésztársadalom nem minden tagja nézte jó szemmel. A korabeli lapokban olvashatjuk hírlapíró munkatársai nyílt vagy burkolt gyanúsításokat tartalmazó cikkeit [9]. Ezekben főleg a Tanácsköztársaság ideje alatti működését bírálták. Az egyesület ezekkel szemben — éppen így, mint 1919 őszén — megvédte, és elismerte, hogy működése a gyógyszerészet érdekében korrekt és kifogástalan volt [10]. 1908 óta nem volt olyan gyógyszerész megmozdulás, amelyben részt ne vett volna, számosat ő kezdeményezett. Tervezeteket dolgozott ki (gyógyszerészi kamara, korpótlós fizető pénztár, képzés), tagja volt a különböző miniszteriális bizottságoknak: pl. a felvételi, az anyaggazdálkodási, és a fizetésmegállapító bizottságnak. Rendszeresen meghívták vendégtagként az Országos Közegészségügyi Tanács olyan üléseire, amelyeken gyógyszeripari jogadományozásokat tárgyaltak. Dr. Baradlay János kortárs gyógyszerésztörténész munkáját így jellemezte:

„... Koritsánszky Ottó maga volt a szervező tehetség és hihetetlen munkabírási. Egy ember, aki százfelére ér rá, és mindent elvégez. Adminisztrálja a rengeteg munkát adó Egyesületet, készíti a nagy tudást követelő beadványokat, lapokat szerkeszt, könyveket ír, külföldi kongresszusokra utazik és járja az ország gyógyszer-tárait.” [11].

Az egyházi életben és a népnevelés terén is aktív tevékenységet fejtett ki. A Tolna-, Baranya-, Somogy egyházmegye világi vezetői állásokat ruházott rá. 1929-ben egyházmegyei másodfelügyelő tisztségre nevezték ki, majd az egyházmegye tanítói egyesülete tiszteletbeli tagjává választotta a tanügy terén kifejtett eredményes munkája elismeréseként [12]. 1931-ben a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság vezető testületi tagjává választotta a magyar gyógyszerészet szolgálatában végzett és külföldre is kiterjedő eredményes munkájának elismerésül [13]. 1925—1933-ig szerkesztette a Gyógyszerészi Hetilapot, 1935-től a Gyógy-

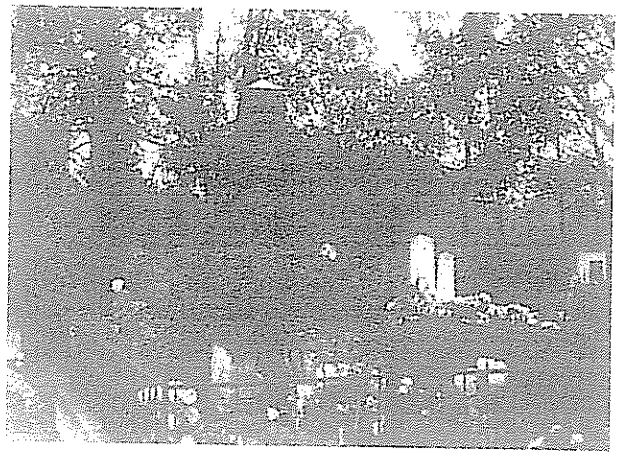
szerészi Közlöny társszerkesztője lett, majd 1936-ban Karlovicsky halála után átvette a lap szerkesztését.

1939-ben — a II. világháború kitörésekor a szélső jobboldali elemek támadása miatt — lemondott igazgatói tiszteréről. Lemondását követően semmiféle tisztséget, meghívást nem fogadott el hanem visszavonult az „Arany Kalász”-hoz címzett budapesti gyógyszertárába, melyet megnyitásától (1928) kezdve öccse Viktor vezetett. 1944-ben az ostromot Budapesten élte át, 1952-ben betegesen Dénes öccse nagyszékelyi gyógyszertárvezető hívására hozzá költözött. 1952. november 26-án halt meg, és Kölesden a családi sírboltba temették el (2. ábra)

A Koritsánszky család kiemelkedő gyógyszerészdinasztia! (1. táblázat) A család kölesdi sírboltjában 5 gyógyszerész fekszik. Az unokák, dédunokák továbbviszik e nagy hírű család hagyományát.

Koritsánszky külföldi szereplése

Elévülhetetlen érdeme, hogy külföldi útjaival több évtizeden át eredményes szakmapolitikai és kulturális szolgálatot végzett. A kongresszusokon nemcsak felszólalt, hanem ismeretterjesztő előadásokat tartott, melyekkel hazánk érdeklődését felkeltette, és a baráti kapcsolatokat szorosabbra fűzte. Hazánk az I. világháború éveiben Németországgal és Ausztriával együtt kilépett a

2. ábra. A Koritsánszky család sírrendelke a kölesdi temetőben

1. táblázat

A Koritsánszky család leszármazási táblója a gyógyszerész családtagok felütemelésével

KORITSÁNSZKY CSALÁD				
KORITSÁNSZKY DÉNES (1853. VI. — 1928. I. 23.)		és neje	LUBOWIENSZKY TERÉZ (1858. X. 11. — 1934. III. 1.)	
fiúk				
↓	↓	és neje	↓	↓
OTTO (1882. III. 16. — 1952. XI. 26.)	DÉNES (1889. III. 28. — 1966. VIII. 19.)	KEREKES NELLI (1917. IX. 4. — 1979. IV. 29.)	VIKTOR (1892. I. 12. —)	
	↓	és neje		
	DÉNES	AMBRUS KLÁRA		
gyermekük				
	↓	↓		
	KLÁRA	M. ÁRTA		

Nemzetközi Gyógyszerészeti Szövetségből. A békekötés után a visszalépés tárgyában a Szövetség akkori elnöksége a magyar Koritsánszky Ottó útján lépett érintkezésbe a másik két ország gyógyszerész vezetőségével [14]. 1927-ben a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetség VI. hágai kongresszusán Koritsánszky Ottó egyesületi igazgató képviselte Ausztriát és Magyarországot, [15]. A Szövetség 1930-ban Stockholmban tartott ülésén titkos szavazással egyik alelnökké öt választották meg [16]. 1935-ben Brüsszelben újból egyhangúlag választották meg alelnököknek [17].

Ezt a tisztséget a II. világháború kitöréséig (1939) látta el. Külföldi szereplése közben ismerkedett meg északi rokonaink — finnek, észtek és lettek — gyógyszerészetével. Kezdeményezésére létrejött az Észk-Finn-Magyar Gyógyszerész Társaság. Külföldi szereplésének főbb állomásai a következő voltak: Brüsszel (1910, 1922, 1935), Genf (1913), London és Cambridge (1923), Lausanne (1925), Köln (1926), Stockholm (1930), Koppenhága (1937), Szófia (1941), Hága (1913, 1922, 1927), Berlin (1911, 1913, 1929, 1934, 1939), Bécs (1911, 1925, 1932, 1937), Varsó, Riga, Helsinki (1925), Párizs (1928, 1933), Prága (1937), Tallin, Helsinki (1936), Freudenstadt, Strassburg (1941). Nem volt még egy gyógyszerész, aki oly sokoldalúan és annyit szerepelt volna külföldön, mint Koritsánszky Ottó. Útjainak költségét maga fizette, szolgálva ezzel is a gyógyszerészet és a magyar nemzet érdekeit.

Szakírói és irodalmi munkássága

Pályafutása gyakornoksága alatt megjelent (1902) első tárcájával kezdődött, amelyet később több elbeszélés, útirajz stb. követett. Az első tárcái a Tolna megyei közlönyben, valamint a tolnai, somogy- és baranya megyei lapokban jelentek meg. A különböző vidéki lapokon kívül a Magyarország, Független Magyarország, Egyetértés, Budapesti Hírlap, Budapesti Napló, Vasárnapi Újság, Etnográfia, Magyar Nyelvőr, Harangszó, Evangélikus Népiskola, Protestáns Lap, Baseler Zeitung, Baseler Nachrichten, Journal de Geneve, Le Journal, Politiken (Tartu), Helsingen Sonomat . . . a különböző bel- és külföldi, szinte valamennyi európai ország gyógyszerészeti szaklapjába írt társadalmi, nevelésügyi, gazdasági, politikai cikkeket, tárcákat, útleírásokat . . . stb. Társzerkesztője volt a Zomborban megjelenő evangélikus egyháztársadalmi lapnak 1913—1914-ben. Szépirodalmi tevékenységen kívül néphagyományi és néprajzi adagyűjtéssel, sőt nyelvészettel is foglalkozott [18]. Soproni gyógyszerertári működése alatt a Levéltárban önálló gyógyszerésztörténeti kutató munkát is végzett. Megírta a soproni, a nagyszebeni és pozsonyi XIV—XVII. századbeli patikák történetét. E munkájával gyógyszerészeti Hetilap XII. pályázatán 100 korona pályadíjat nyert [19]. A háború után a Gyógyszerészi Közlönyben jelentek meg cikkei. Karlovicsky Geyza halála után átvette a lap szerkesztését, és egy évtizeden keresztül szerkesztette. Az ún. „Zsebnaptárak” szerkesztésében betöltött szerepéről is meg kell emlékezni. A Schédy Sándor által 1868-tól „Gyógyszerészek zseb-

naptára” néven megjelentetett kiadványban Koritsánszky sok közérdekű cikkén kívül, mint szerkesztő 1925-től szerepel Karlovicsky Geyzával együtt. Karlovicsky halála után Löcherer Tamással „Gyógyszerészek Évkönyve” címmel jelentették meg ezt a kiadványt 1944-ig. Könyvei: Pirkadás (Bp. 1902), Kirándulás Keletre (Szekszárd, 1904), Ausflug nach Osten (Sopron, 1906), Jáva szigetén (Szekszárd, 1906), Ellenséges lelkek (Bp. 1915), Utikariznyámból (Bp. 1913), Láng és pernye (Debrecen, 1918), A magyar gyógyszerészet a proletárdiktatúra és a politikai átalakulások idején (Bp. 1920), Das Apothekewesen in Ungarn Während der Räterepublik (Wien, 1921), Kirándulás északkeleti fajrokonainkhoz (Bp. 1926, Merkantil.), Ipari- és gyógynövénytermesztők és értékesítők naptára (Bp. 1921), és Levelek az V. Finn-Ugor kultúrkongresszusról (Bp. 1936, Centrum) [20].

IRODALOM

1. *Hirn László*: Tolna megyei felek. Magyar vármegyék és városok társadalmi emlékkönyve. Dombóvár, 1930. 31. o. Dombóvári Nyomda és Papírkereskedés Részvénytársaság műintézetének nyomása. — 2. Gyógyszerészeti Hetilap (41) 405 (1903). — 3. U. a. 40. 661 (1902). — 4. Gyógyszerész (4) 678 (1902). — 5. *Dr. Zboray B.*: Koritsánszky Ottó 29. o. Gyógyszerésztörténeti Diárium, IV. évf. 13. szám. 1975. július. — 6. Gyógyszerészeti Hetilap 49/38. 602 (1913). — 7. Koritsánszky Ottó: A magyar gyógyszerészet. Bp. Magvető, 1919. — 8. Gyógyszerészi Közlöny 37 (27) 332 (1921). — 9. Gyógyszerészeti Hetilap 60/25. 378 (1921). — 10. Gyógyszerészi Közlöny 36 (7) 74 (1920). — 11. *Baradlay J.* — *Bárony E.*: A magyar gyógyszerészet története. II. köt. 600. Bp. 1930. — 12. Tolna megyei Levéltár. Tolna megyei Újság, XI. évf. 27. szám. 1929. júl. 6. 1. o. — 13. Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Értesítő (J) 277 (1931). — 14. *I. Hoffmann* fűtőikár (Hága) levele: Gyógyszerészi Értesítő. (40) 14 (1925). — 15. Gyógyszerészi Közlöny 43. 340 (1927). — 16. Gyógyszerészi Hetilap 69. (11) 178 (1930). — 17. Gyógyszerészi Közlöny 51. 36/490 (1935). — 18. Magyar Nyelvőr (1901) 144. (1903). 392/1904/525. — 19. Gyógyszerészi Hetilap (15). 18. 34. 50. 67. 82. 98. 114. 162. 178. 226 (1907). — 20. *Hirn L.*: 32. o.

Д-р Ю. Сечень: *Отто Коричански (1882—1952)*

Автор с уважением вспоминает одного из самых выдающихся личностей венгерской и международной фармации, Отто Коричански по случаю столетней годовщины со дня его рождения. Рассказывает его жизненный путь, деятельность в области своей профессии, чтобы и тем самым положить свой вклад в сохранение его памяти.

Dr. J. Szócsényi: *Life-work of Ottó Koritsánszky (1882—1952)*

On the centenary of the birth of *Ottó Koritsánszky*, an eminent personality of Hungarian and international pharmacy, a commemoration is presented on his life-work to worthily honour and help to preserve his memory.

Dr. Julianna Szócsényi: *Ottó Koritsánszky (1882—1952)*

Verfasser gedenkt anlässlich der hundersten Geburtsjahreswende respektvoll eines der ausgezeichnetesten Persönlichkeiten der ungarischen und internationalen

len Persönlichkeiten : Ottó Koritsánszky. Seinen Lebensweg, seine im Rahmen seiner Berufung erfüllte Arbeit gibt Verfasser nachteilig bekannt, um hiemit zur würdigen Bewahrung seines Andekens beizutragen.

★ *Resumo en Esperanto* :

D-rino J. Szőcsényi: *Ottó Koritsánszky (1882—1952)*

(*Tolna megyei Tanács Gyógyszertári Központja Szekszárd, Palánki u. 7. 7101. 11/43. Magyarkeszi gyógyszerlára, Magyarkeszi, Hősök tere 1. 7098*)

Érkezett: 1982. X. 22.

La autorino — okaze de 100-a datreveno de lia naskiĝo — respektplene rememoras pri unu el la plej elstaraj personecoj de la hungara kaj internacia farmacio: pri *Ottó Koritsánszky*. Ŝi konigas lian vivovojon kaj lian kreaĵon dum sia profesia laboro, por ingardi lian memoron.

TÖBB STRESSZ — TÖBB ALKOHOL

Red. Ph. Ztg. 127, (34), 1789 (1982).

Egy az NSZK-ban végzett tudományos felmérés megdöbbentő adatokat tárt fel a munkaköri stressz és a kábítószeresek közötti összefüggésről. Az országban csaknem 3 millió munkahelyen ott van az alkoholos üveg az íróasztal, vagy a munkapad mellett. Ez az adat egy 1980-ban 2000 felnőtt személy bevonásával készült felmérésen alapszik. A megkérdezettek 11%-a állította, hogy üzenükben naponta fogyasztanak szeszes italt. A munkahelyi stressz leküzdése ezek szerint az alkohollal történik. Az összefüggés még világosabb, ha tekintetbe vesszük a megkérdezettek munkaterheltségét. A munkával kevésbé terhelteknek csak 4%-a, de az erősen terhelteknek már 23%-a tart állandóan alkoholos palackot a közelében. Utóbbiak száma az országban több, mint egy millió. A munkával erősen terhelték 17%-a hetenként rendszeresen több, mint 280 g alkoholt fogyaszt, ami hét liter sörrel vagy 3—4 liter borral egyenértékű. Aki sokat dolgozik, hamarabb nyúl a cigarettához és a „tablettához” is. A munkahely és magánélet bosszúságai egybefonódnak. Egy terhelési tényező nem feltétlenül vezet az italhoz, de több ilyen faktor egybeesése erősen megnöveli annak valószínűségét, hogy az érintett káros módozatot választ problémái megoldásához. A megkérdezettek közül sokan tisztában vannak vele, hogy hamis eszközökkel keresnek kiutat a rájuk zúduló stresszből, de nem könnyen találhatnak jobb megoldást (251).

R. B.

GYÓGYSZERELLÁTÁS NAMÍBIÁBAN

H.J.A. Pharm. Ztg 127, (37), 1966 (1982).

Bárki és bármikor is vegye át a kormányhatalmat délnyugat-Afrika, mai nevén Namíbia felett, ott jól szervezett, korszerű egészségügyvel fog találkozni. A 824000 négyzetkilométer kiterjedésű ország méreteiről fogalmat alkothatunk, ha elgondoljuk, hogy déli határától a tőle északra fekvő Angoláig akkora a távolság, mint Róma és Hannover között. Ami az utazót újra és újra meglepi, az az ország néptelensége. Csak mintegy egymillió ember él ezen a roppant területen, annak is mintegy a fele az ország északi részén elterülő vízben viszonylag gazdag keskeny övezetében. Meglepő,

hogy ennek ellenére az egészségügyi ellátás csaknem mindenütt biztosítva van. A városokban és nagyobb falvakban 14 állami kórház és 21 klinika található. De a helyi kormányzatok és a missziók is tartanak fenn kórházakat, úgy, hogy azok száma összesen 170-re tehető. Az orvosok száma mintegy 200, így minden 5000 lakosra jut átlag egy orvos. Működik az országban 39 gyógyszerlára 51 gyógyszerrel, de szolgálják a gyógyszerellátást a kórházak és a klinikák is. Jól szervezett és éjszakai és ünnepmapi gyógyszerellátás, ami faluhelyen mindenestre állandó lekötöttséget jelent az egyedül dolgozó gyógyszerésznek. Mint minden afrikai országban, Namíbiában is tág tere van a gyógyászatban a hagyományos hazai gyógynövénykésnek (255).

R. B.

A VILÁG NÉPESSÉGE 2000-BEN

EFD, Ph. Ztg 127, (37), 1969 (1982).

Az 1950 és 1975 év közötti időszakban a világ népessége 2513 millióról 4033 millióra növekedett. Számítani lehet rá, hogy az ezredfordulóra eléri a 6200 milliót. A növekedési arány világszerte némi esőkkenést mutat. Így a két 25 éves ciklus folyamán 60,5%-ról 53,7%-ra csökkent. Ennél magasabb a növekedési arány Afrikában, Latin-Amerikában és Kelet-Ázsiában. Legesélyesebb szaporodás várható a Szovjetunióban, észak-Amerikában és Európában. Afrika lakossága 1950 és 1975 között 219 millióról 406 millióra nőtt és 2000-re el fogja érni a 828 milliót! Ugyanezen idő alatt Latin-Amerikában 164-ről 323 millióra nőtt a lakosság száma és 608 millió várható 2000-re. Dél-Ázsiában — India súlyponttal — a számok: 700, illetve 1255 és 2205 millió. Kelet-Ázsiában valamivel lassúbb a népesség szaporodásának üteme. A Szovjetunióban 180, illetőleg 254 millió után 2000-re 312 millió lakossal számolnak. Észak-Amerikában (Kanadával együtt) 166-ről 236 millióra nőtt és előreláthatólag 290 milliót ér el a lakosság száma 2000-re. A Szovjetuniótól nyugatra fekvő Európában a 392, ill. 474 milliólélekszám csak 520 millióra növekszik 2000-re. A világ lakosságának százalékos megoszlása 1975 és 2000 között a következő lesz: Dél-Ázsia részese 31,1-ről 35,6-ra, Afrikáé 10,1-ről 13,4%-ra nő, a Szovjetunióé 6,3%-ról 5%-ra, Észak-Amerikáé 5,9-ről 4,7%-ra, Európáé pedig 11,8-ről 8,4%-ra fog visszaesni (260).

R. B.